

גליון

יד

(קסד)

מזאונים

טבוטון לספרות, לבקורות ולדברי אמות

יוצא על-ידי אגודת הסופרים העברים בארץ-ישראל

התוכן

א. השעה:

1. על פרס לספרות

2. "מדת אנוש"

ב. גלגל שיר

ג. מתוך פחד ספור

ד. רשימות

ה. שיח סתרים שיר

ו. הציונות כפולניה רשמי-מסע ג'

ז. איפה נקבר רמח'ל?

ח. מבלי אל כלי הד העתונות

ט. רשימות: המוסיקאי א. מ. ברנשטיין

י. קול קוראים: גם לי גם לך לא יהיה?

יא. בקורת ספרים: לתלמוד דברי-הימים

יב. בעולם הספרות. האמות והתרבות

יג. ספרים שנתקבלו במערכת

יד. פיליטון: שיחה עם שילוק

י. פ.

פ. ל.

ד. שמעוטובין

ראובן ואלינרוד

ד. שמטרלינג

יעקב מופליביץ

א. דרויאנוב

אברהם יערי

מ. ש. נשורין

גור

ד. שמוק

הרבט אוילנברג

פרס לחתמי "הארץ" וקוראיו

<p>מחיר המודעות</p> <p>עמוד שלם - 5 לא"י; חצי עמוד - 2,750 לא"י; רבע עמוד - 1,500 לא"י; 1/4 עמוד - 800 מ.ג. 1/8 עמוד - 500 מא"י.</p> <p>למודעות קבועות - הנחה מהמחירים הנ"ל לפי ההסכם עם ההנהלה</p> <p>המערכת אינה אחראית לתוכן המודעות ומגבולן</p>	<p>מחיר החתימה</p> <p>בארץ-ישראל:</p> <p>לשנה 1 לא"י; לחצי שנה 500 מא"י</p> <p>בחוק-לארץ:</p> <p>לשנה 6 דולרים; לחצי שנה 3 דולרים</p> <p>מחיר גליון בודד -</p> <p>בארץ-ישראל 20 מא"י; בחו"ל 12 סנט</p>
---	--

וגם את היודעים עברית—עשו וגדלו וחנכו לנו בית-הספר העברי ותנועה העברית שבגולה.

ומה שכתב?

אומרים להם ברבים: שקילו טיבותיכו ושדיא אחיורי. אתם ומפעלכם ענפים יבשים; כל הגדולים שאתם גדלתם ומגדלים זרים לנו לא פחות מאהיהם שנשברו לבין הגויים, הגאולה שאתם מביאים להם גאולה מזויפת היא וסיפה — שמד, רק שמד. תאמרו: לא יאמן כי יסופר. אל נא תאמרו כך: הגה דברים כתובים שחור על גבי לבן...

(סוף הפרק — בשבוע הבא)

איפה נקבר רמח"ד?

מאת אברהם יערי

מיום שעזבו את רבי משה חיים לוצאטו בעמרת, אבי הספרות העברית החדשה ודלו להתעסק בו, במשך שלשה דורות העתיקו הביאונרפים שלו זה מזה ועל דעת איש מהם לא עלה לברוק את נפשי המקורות; רובי שיריו של רמח"ל היו שפונים וטמונים ועין לא ראהה אתם. לשמחתנו ניכר שני לסוכה בזה בשנים האחרונות: התחילו לערר שאלות שונות ביצירת רמח"ל, הוציאו ממסמכי כתב-ידוד דפים יקרי-מצואות רבים משיריו, ואחרון-אחרון — נכתבה ביאוגרפיה חדשה המבוססת בעיקר על אגרות רמח"ל ובני-דורו, הנמצאים בכתב-ידוד. שמעון ניצבורג, מחבר הביאוגרפיה הזאת (לפי שעה כאנליטית בתוספת הבשטה, שתצא לאור בקרוב גם בעברית) מבטיח להוציא לאור גם את האגרות הללו.

אחת השאלות בתולדות רמח"ל, שלא נטבררו עד כה, היא מקום קבורתו. רק קפיו שנה עברו משנת מותו של רמח"ל וידוע שהוא בילה את שנותיו האחרונות בארץ-ישראל ובה מת, ואף-על-פי כן לא ידע איש את קבורתו. הביאונרפים כולם כותבים, שנקברו בפבריה, וכולם הולכים בזה אחרי הביאוגרף הראשון של, רבי מרדכי שמאל נירוני (כרם חמד, חלק שני, ע' 81-82), נירוני עצמו ביסס את ידיעתו זו על מכתב של רבני סבריה, שהעתיק מכתב-ידוד, ונעתיק כאן את המכתב הזה ככתבו וכלשונו:

בה קול יוצאת משבריא, מכרות ואומרת על הדדים אשא כפי ותי איכה ישבה בדר. הצר המים פעלו, כי כל דרכיו משפט, אל אמונה ואין על, צדיק וישר הוא. שמש שמים והאויט ארץ, כי הרב הכולל, המקובל האלה, רכב ישראל ופרשיו, אור שזיה בישראל, בוציאת קדישא, מרנא ורבנא כמוהו-יד משה חיים לוצאטו, נפטר הוא וכל בני ביתו במגפה לפני ה' בכיו אייר בעיר אקיא סמוך לשבריא ונקבר בסבריא אצל רבי עקיבא עיה, אשרי חלקו בעהיזו ובעהיזו ואוי לו כי נפל (ו) עשרת ראשית. צאו וראו כמה גדול היה זכותו של הצדיק הזה, כי היתה מן הנמנעות כדבר ולא אפשר שהיה יכול לילך בארעא קדישא, אבל הקב"ה, שמסבב סביבות, לקחו על נפשי נשרים הביאו בארצו הקדושה, ארץ הצביב, אצל רבי עקיבא ונפטר בכיו לחיש אייר. לכן הוזהר לעשות הספר גדול, כי אבל כבוד זה לו גדול, השריפה אשר שרף ה', כי תורת אמת היתה בפיו ועולה לא נמצא בשפתיו, ורבים השיב מעת, לא קם עוד בישראל כמשיה ועתה אין בדיעו כי אם לצדק את הדין ולומר ברוך דין אמת, צדיק הוא וצדיק דינו. ויהי רצון שבעיה יזיה חלק במחוצתו הקדושה אכירי.

אף-על-פי שדברים אחרים במכתב זה מעוררים חשד באמתותו האמינו בכל-זאת כל הביאונרפים בדבריו, באין לו מקור אחר, והנה

ואיבת, אומר הקדוש ברוך-הוא: ודלוגו עלי אהבה. אתבה ולא כזוי. בוני מסור ומרחיק, אהבה מכנסת ומקרבת, ואלו אני לכנס ולקרב צריכים, כי רב הוא עד כדי אימה ופחד מספר מספורינו ומרוחקינו. לנו חשובה עברית מרוסקה וגרועה—מפולנית שלמה וטובה. מעברית גרועה אפשר לו לאדם מישראל שיעלה ויבוא במשך דור-דורות לידי עברית טובה, מפולנית טובה לא יגיע לידי עברית בכלל, או לכל היותר, אם תנוה עליו הרות, יגיע—לידי עברית גרועה, ואצמם זהו סקקם של הילד והילדה, ה-חור והבחורה, שלנו בגולה. לדתם היתה אם בפולנית או בלשון זרה אחרת, ואם ביודית, אתה נחלו מפי אב ואם בבית ואותה ספגו מפי חברים וחברות ברחוב, ועכשיו, כשנחה עליהם הרות להכנס לבית-הספר העברי, או שנחה הרות על אבותיהם להכניסם לבית-הספר העברי — כיצד יציר הדבר, שגיעו בטיסה אחת לכלל עברית טובה? או שמא עשרה-ריסר שנים, ואפילו דור אחד שלם של קיום בית-ספר, לא בנדר טיטה אחת הם לגבי תקנית לשון טובה? בית-הספר העברי שבארץ-ישראל יוכיח, הלה כבר מלאו לו יותר מארבעים שנה, ומידו היה לנו הפלא הגדול שלא ידענו דוגמתו בכל ארבעים יובלות-הגלות: ילד כי יולד לנו בארץ והיתה צוחת-מלולו הראשונה עברית, ואף-על-פי כן עדיין לא למד גם בית-ספרנו זה להקנות לחניכיו עברית, אשר יאמר עליה בפה מלא, כי טובה היא, כיצד אפשר, אפוא, לבוא בטרוניא עם בית-הספר העברי של הגולה, שבכורו הוא כבן חמש-עשרה וצעירו כבן שתיים-שלש, ולטעון עליו, מפני מה אין הוא יודע עדיין להקנות לחניכיו את העברית הטובה, אשר אנו מבקשים? ואל נא תשכח גם, קטנה זו, בית-הספר העברי שבארץ הרחוב והסכיבה כבר מטייעים אותו, לכל-הפחות במקצת, ואלו בית-הספר העברי שבגולה הרחוב והסכיבה נלחמים בו וממלחמתם לא יחדלו עד העולם.

וצריך אני לחזור ולהדגיש גם כאן מה שכבר הדגשתי לעיל פעמים; אמנם אמת הדבר, שנית-הספר העברי שבגולה והתנועה העברית הם בכלל טעונים הרבה תקונים, כדי שמהם תצא עברית הנונה, אבל אמת היא גם זו, שבטמא אלף העבריים, שהם העמידו כבר בפולניה, יש לא רק מביני-עברית ומדברי עברית, אלא גם יודעי-עברית מעטים הם, אבל ישנם, תמיהני, אם בין תלמידי גימנסיה של גויים יש בוגרים היודעים לשונם שלחם הרבה יותר משודעים את הלשון העברית בוגרי הגימנזיה, תרבותי בנינסק, שהוציאו את המחברת, גדולי-תרבותי לכבוד בואו של ביאליק לפולניה*). והגימנסיות העבריות אשר ראיתי בוויילנה ובניאולוסטוק ובגורדונה מעיד אני עליהן שלא פחותות הן בערך מחברתן הפינסקאית—את העברית של חברי, השומר הצעירי אין לשכח בדרך כלל, ואולם בואו וראו אם לא עברית קלסית יודע לכתוב חברים בעל פה, היערי, ומנהגי הסירים* בספר הצופיות**). ומי יודע כמה יש עוד כמותו ב,השומר הצעירי, שנעשה אחד מקנאיה של התנועה העברית בגולה, כשם שאין גם יודע, כמה יש נשים צעירות כאותה אשה צעירה, שהתוכחה עמי במרכז העברי על שם הדין שמחוני בלודז בשעה שהרצינו שם על פסיכולוגיה של לשון. ועוד ועוד ישנם בוגרים וכושרות, צעירים וצעירות יודעי-עברית, והם הם באמת, הנצנים העליונים של מביני-העברית ומדברי-העברית בגולה.

את כל החיל הזה—את המבינים עברית ואת המדברים עברית

* פינסק, מרחשון תרצ"ב.

** ווארשה תרצ"א, עמ' 75 ואילך, 112 ואילך.

פרינקרמנדיס (2) ואל ידידיו כאמשטרדם בחדש תמוז תקי"ד. מכיון שזו האגרת היחידה של רמח"ל מארץ-ישראל שהגיעה לידינו, נעתיקה כאן בשלמות:

אהובי ורעי, בחורי חמד, אהובים ובורחים, ולהם שם בבורים נר"ו, ואת אות אהבה עזרה לאשר אהבתכם על לוח לבי כתובה בעט ברזל, בצפורן שמיר. אשר על כן לא אחרל מפרוס עליכם שלומותי גם כי מרתיק. אמנם הנה עת קציר העת, כי אין הזמן טחן לכל אלומות האגרות אשר צריך אנכי אלם, אך בזמן אחר. אשר ירבה הפנאי וימעט העסק, אשתרל להאריך ונמצאתי עתה לזה לפרוע לאתר זמן, ואתם כשגב לבכם קבלו את המועט כמרוכה והיה זה שלום חלקכם ונחלתכם לאורך ימים אכירי. אודב פהור לב משה חיים לצאצאי. עכ"ל יום א', כיב לחדש, תמוז תקי"ד (הועתק מכתב-יד על ידי ניצבונר בספרו, ע"ג, הערה 133).

זה כל מה שידוע לנו על רמח"ל בא"י באופן ישר (3). ומכאן אנו למישים, שלמצער בשנה הראשונה לבואו ארצה ישב רמח"ל ישיבת קבע בעכו, שהוא גם מה בעכו-אנו יודעים ממקור אחר, חוץ ממכתב רבני סבריה הנ"ל. כך כותב נירוטני בספרו, תולדות גדולי ישראל ונאוני איטליאה (ע"ג 281): ואני שמעתי מפי כמודריר שלמה דוד מהוקנים נר"ו מ"ץ בקיץ לזנו, שבהיותו בפאריו סיפר איש נאמן שרב גדול וחסי' כשית מודריר מלאכי העיר לו, שנמצא בעכו כשנפטר לצאצאו, ששימשו איזה ימים קודם פטירתו ומצאו עט מאד, ובשביל זה שרח עצמו להוליכו לקברו בארץ ישראל וע"א.

הוצא לנו מכל זה, שרמח"ל ישב בעכו ובה מה, וכידוע מנהג יהודי עכו מאז ועד היום הזה, שלא לקבור את מתיהם בעכו נופא (כי עכו נכבשה עליידי עולי מצרים ולא נכבשה עליידי עולי בבל, וקיימא לן, קרושה ראשונה קרשה לשעתה ולא קרשה לעתיד לבוא, ולפניתי-קרושה רבים נחשבת עכו לחיול, אלא בכפרייוסף, שזיה פעם הישוב היהודי הסמוך ביותר. כך היו נוהגים גם כשעת מנפה, ועל זה מעיד רבי יוסף טיפר בספרו, ערות בירוסף (פראנקפורט, תקני"ח), שבקר את כפרייוסף בשנת תכ"ח - תקכ"ב, היינו, לערך חמש-עשרה שנה אחרי מות רמח"ל, שבשעת בקורו בעכו פרצה מנפה והיו נושאים את המתים שעה וחצי מעכו וקוברים בירוסף, וכך נהגו גם עם רמח"ל. זהו מבאר את ערותו של ר' מלאכי, האימר, שרח עצמו להוליכו לקברו בארץ-ישראל. סתם ואינו פורש בשם מקום, כי המקום הקרוב ביותר בארץ-ישראל היה כפרייוסף, ושם קברו כמנהג זה מתאים לנמרי לאגרת-השדיר מכפרייוסף, שבו נמנה קבר רמח"ל בן קברי הכפר, והרי האגרת נכתבה רק שנה אחרי מות רמח"ל ובמילתא דעבדי לאינלווי לא משקרי אינשי. גם לא היה להם שום ענין בזה, כי מספר קבריה-צדיקים בכפרייוסף היה גדול גם בלאידיה, וכינידים מפורסמים (חלק רב מהם אנדיים).

מדוע התיישב רמח"ל בעכו ולא הלך לסבריה או לצפת? על זה אין להשיב כברור, אולם אפשר לישר את הסיבה. שנת שבתו

בשנים האחרונות פרסם א. דיינארד (בספרו, שבלים בודדות) ואחריו יצחק ריבקינד (רשומות, סדך ר', ע"ג 338) אגרות-שדיר הנטעות לחדוש הישוב העברי בכפרייוסף, ובאגרת אחת שניתנה לשדיר רבי שלמה עבארי, אחר ממחדשי הישוב בכפרייוסף. נמנה, בין קבריה-הקדושים השונים בכפרייוסף, גם קבר רמח"ל (4). האגרת נכתבה באלול תקי"ד, היינו שנה וארבעה חרשים אחרי מות רמח"ל.

זהו המקור השני, ועל-פיו לא נקבר רמח"ל בסבריה, כיראם בכפריי יוסף, לבאורה שני מקורות דבם. המתירים זה את זה ואין בידנו להכריע. אולם מציאת המקור השני הזה הביאתי לבדוק את המקור הראשון והגעתי לכלל מסקנה, שמקור זה אינו אמת, היינו, שהאגרת לא נכתבה כלל בסבריה, כיראם באירוסף על-ידי אחד מתלמידיו רמח"ל, ואלו הן הוכחותי בקצרה:

א) באגרת כתוב: בעיר אקיא סמוך לסבריה. רבני סבריה לא היו כותבים, אקיא, כיראם, עכו, שהיתה ידועה להם היטב, כי עכו היתה או הנמל הצפוני העיקרי בארץ ודרכו באו כל השולים לצפת ולסבריה, לא כן איש אירוסף, שעשה לו סרנסקריפציה מהשם הלועזי של העיר, (ב) רבני סבריה, או כל מי שדרר בא"י, לא היה כותב, אקיא סמוך לסבריה, שהרי ידוע שאין עכו סמוכה לסבריה כלל, וירחב כל ארץ-ישראל מפרד ביניהן. (ג) אין להניח, שבשעת מנפה יעבירו נקף לרוחב כל הארץ. בשני הדברים האחרונים הרגישו גם יוסם ואחרייו שדסקי, שכתבו את תולדות רמח"ל, והם רצו ליישב, שאין הבונה לעכו, כיראם לאיזה מקום סמוך לסבריה, ואקיא שמה. אולם ראשית, אין מקום כזה במציאות בסביבות סבריה, ולא ידוע לט ישוב יהודי כזה, ושנית, חי ומת רמח"ל בעכו, כמי שנראה עור ממקומות אחרים. (ד) כל נוסח המכתב מראה על הפרצה והפלטה יתרה, שרק תלמיד ומטריץ יכול היה להביעה, וכנראה, מכוח היה נוסח זה: כלפי הרבנים החילקים על רמח"ל. (ה) אילו נקבר רמח"ל בסבריה, שלא מסק בה הישוב היהודי מאז, האך אין הקבר ידוע כלל, ובפרט אם מסירתו עשתה רושם כזה על רבני סבריה. לא כן אם נקבר בכפריי יוסף, ששם פסק הישוב היהודי זה כבר, (ו) אילו ה"ן לו לרמח"ל מעריצים כאלה בסבריה, מדוע לא התיישב בה, כיראם ישב בעכו כל שנת היותו בארץ, כמו שנראה להלן.

ומכיון שידוע לנו רק מעט על בואו של רמח"ל לארץ ושבתו בה, מן הראוי להביא כאן את כל התערוות הרועות לנו. ראשית-על זמן בואו לארץ. בשנת תקנ"ג היה עוד כאמשטרדם והרשים שם את ליטרים תהלהי לכבוד החתן יעקב דיינאוויש וכלתו רחל דא וויינא. ביום חי אייר תקי"ד כותב אליו לארץ-ישראל רבי יעקב חזק מפארובה בשם כל חברי בית-המדורו, ובאגרתו הוא מזכיר, שבכ"ר קבלו אגרת מרמח"ל. הרי שרמח"ל עלה לארץ בסוף שנת תקנ"ג או כראשית שנת תקי"ד, תלמידו הנ"ל כותב לו: קם לבבנו בקרבט בשמענו, שגם כי האריך פרהא מלא ה' מאייו לבו הפהור והביאו אל ארץ הקרושה ברוחה והצלחה, מה טוב חלקו ומה נעים גורלו לעבוד את ה' בפררה וללכת בדרך ישראל. אשרי מי שוכה לנטוע שם משכן שלו. וכבר הגיעו אלינו מכתביו הנחמדים, הטרבים עלינו מפז ומפנינו, עיי דגביר המפואר כמהיר שלמה ראקה נר"ו ושמה לבט היגיל כבודנו כאשר שמענו את טיב מצבו ובריאותו, כן ירבה וכן יפרץ כל הימים. (האגרת נתפרסמה ע"י אלמנצי בקרם חמדי, חלק שלישי, ע"ג 168. הערה 133). אגרת רמח"ל הראשונה אליהם, הנזכרת כאן, לא נשתמרה בידנו. לעומת זה נשתמרה בידנו אגרת קצרה שכתב רמח"ל אל תלמידו דוד

(1) חקירה היסטורית מפורשת על הישוב העברי בכפרייוסף, ראה ב"ך צ"י, לתולדות הישוב היהודי בכפרייוסף, ציון, ספר א', וגם בספרו, שאר ישובי.

(2) תלמידו זה מספיר את רמח"ל בהקדמת ספרו של רמח"ל, דרך חבמה (אמשטרדם, תקמ"ג), ושם הוא כותב סתם, "גשמתו יצאן כפירה בארץ הקדושה".

(3) על זה אפשר להוסיף את ה, שיר על חטי סבריה, שנתפרסם ב"המנדי, שנת סיו, גליון 21, והוא מיוחס לרמח"ל. אולם כבר הזכר, שהשיר תוח סוויף תוא וינע לרמח"ל (ע"ן מה שכתבתי על זה ביקורת ספר" שנת ת', ע"ג 202).

אלו הן עובדות היסטוריות, וכמובן שהרשות בידי משורר או סופר בעל כוח הדמיון לתאר לו את חיי רמח"ל בארץ כיד רמיונו הטובה עליו. תאר שירי-דמיוני כזה אנו מוצאים בספרו של שלום שפרייט: "בעלות השחר", ע"ג 15-23, בשם רמח"ל בארץ-ישראל.

את, פרשי חוסש הרעתי האכה-ירעטם! ואולם לא רק הם -

כמצב זה אשמה במדת רבה ההסתדרות הציונית, כי לא עמדה על הערך החנוכי הרב השפוך-סמון במלחמה נכורים של הנער היהודי וסבלו השמשוני ב...עוון. הציוניות ושסירת קניני התרבות העברית ברוסיה הסובייטית ולא השתמשה בו כדי לחנך את תורו החדש בעיוניות כרות גבורה וססירות נפש לשאיפותינו. האטנם יודעת הגולה העברית גבורה גדולה פו? והתנא הוא כפול ומכופל:

אנשים חשובים, היושבים במרת הסתריות ציונית ומוסדות יהודיים שונים, תוזרים סכור ברוסיה ומביאים באסתחתם ידיעות אחרונות רשמיות ו...נבנות: הממשלה הסובייטית אינה רודפת את הציוניות והתרבות העברית, אין היא אוסרת ושולחת לארץ הגזירה בעוון זה כל עיקר, אלא היא נלחמת בקונפרייריולוציונרים שיש ביניהם גם ציונים ותעבי שפדעבר. את ה...אסת פרוסיה. הואת מפיעים האנשים הנכבדים האלה תחלה מתוך סתם בערות וחוסר ידיעה יסודית בכל הנוגע ליהדות ולציוניות כ...ס. ס. ר. ולפי האינפורמציה של מקור רשמי או יבסק נאמן. אחר-כך מתוך הרגל ולכסוף, להכעים - ופי יודע, אם לא לפעלה פו?

לשרות האנשים האלה עומדת עתונת יהודית, ואפילו ציונית, שלא פרסמה עדיין אף אות אחת מכל החומר הרב על הדיפות ההגנישות שהעמד לרשותה, ולעומת זאת היא קובעת סקום כבוד לראובן בריינן ואחרים, הכותבים על מצב היהדות והציוניות ברוסיה הסובייטית סאטרים שכמרת ארכם כן גם סרת השקר שכתה, כפרפראות האלו ספסמים את הקוראים ומנישים להם, אסת פתורה ואוביקטיבית על הציונות הנרדפת וקהל הקוראים סקבל, כמובן, את הדברים כחורת פמיני...

מלבד העתונות העברית, וכיחוד זו אשר בארץ-ישראל, עומדת רובה של העתונת היהודית (הציונית בכלל) על דם אמירי ציון ונאמני התרבות העברית - ושותקת. על ההשקפה הזאת מנצחים גם שליחי סוכנות-ידיעות יהודית (הנתמכת גם ע"י ההסתדרות הציונית) הודעים יפה ב...שרים האינפורמציוני, והעתונת הגיל מכררת לפי חלילם של האזונים האלה, מכררת על נשות אחינו הנענים: לקול אמירי-ציון, שאיט פוסק לקרא לעזרתו ולמצפוננו העברי והאנושי, עלינו לפתוח במלחמה כלפי כל המשתזקים מכפנים, המשתזקים מדעת או שלא מדעת, עלינו להחריד את מנתח השאננים בציון והבטחים בתדרי מערכות העתונות היהודית והציונית, הסטרים את אשנבי עלמנו לכל יחדור לחוכו קול אחינו הקוראים אלינו מן המצר והמצפים לתשובה.

הוא אשר אמרנו - -

מערכת הידישה הרוסיי, עתונה של ההסתדרות הציונית בנרמניה (המכריי), כמובן, כמודעותי, שהוא דן על חיונות חיית מתוך השקפה יהודית-לאומית וציונית, הביאה בהשקפת העתונותי שלה (בגליון סיב, נ אב ש, ז) את תמצית מאמריו של פרופ' אופנהיימר ב...פוסיסיה צייטונגי (עין במכלי אל כליי בגליון י"ב של ...מאונים), בתמצית זו מרכזת בעיקר המערכת את דעותיו הירודות של הפרופיסור על הלשון העברית כלשון הוראה יהודה באוניברסיטה. כמין הנאה אלמת היא מוציאה את כל הצמוקים מתוך ענתהגחות זו ומרטישה כפיזורראותיות את דברי אופנהיימר בטנע, ללאומיות הנפרות של הבנין היהודי באיי המתכפאת באוניברסיטה על-ידי זה, שהלשון העברית היא שם לשון הוראה היתודיה, ושלא כדרכה במדור, השקפת העתונותי אין המערכת מוסיפה אף מלה להנחתיו של אופנהיימר. אין כפיה דבר, היינה טאמנים עלינו דברי הפרופיסור - וחסל, כזה קראו וקרשו. - שתזיקה כהודאה.

של המחיל בארץ-ישראל היו שנת חירום, החבור בין עכו ובין שאר הלקי הארץ לא היה קל ביותר, כי רוב ארץ הגליל היה או תחת שלטון המורד השיך דאירי אלעמר, שכשנות תקיא - תקיה היה מרכז שלטוני בשפרעם, ואילו עכו היתה תחת שלטון סורקיה ולא נכבשה על-ידיו עד שנת תקיפ. המצב בארץ היה קשה ביותר, כך כותבים מחדשי הישוב היהודי בכפריוסף בשנת תקיז: כי זה חמש שנים והרעב בקרב הארץ, איש בשר זרעו יאכלו ונהמכו כל פנים לירקני, בעכו, שהיתה עיר-גמל והיו בה קונסולים אירופאיים, היה המצב קשה פחות, עד שאנשי כפריוסף באנרתם הגיל מתפארים כזה, שכמרים קרוב לעכו, שהיא תחת ממשלת קונסולוס של פרנקוס הי של עכו, דבר זה עלול לבאר לנו את סיבת הרבר, שהשתקע רמחיל בעכה ואולי לא רצה ללכת לסבריה, שהיתה עיר של חכמים ורבינים, כדי שלא לעורר את המחלוקת הישנה וכדי שיוכל לישוב ברד במטחה, מה ראו מהכרי אגרת, רכני פבריא, שלפי השערותנו היו מטריציו בחייל, לחכות שנקבר בסבריה? אולי משום שכך דימו לעצמם, שרבים צריך להיות קבור על יד רבי עקיבא, והיה בעיניהם הרבר כמתייבדהמציות, וביתוד מאחר שלא ידעו את הארץ ודימו להם שעכו סמוכה לסבריה, ואולי היתה באן כוונה לסשש את שארית יהוד של תהשנות שהשיט רבני יהוד על רמחיל גימי בתריות כפודובה, ולפיכך הם מדינישים ואומרים, כי תורה אמת היתה כפיה.

מן הראוי, שרבותרים המשימשים בארץ יהמסרו לחשיפת מצבות כפרייוסף ולהתחקות (בית-הקברית שם נמצא, לפי עדותו של בדצגבי, במצב עלוב מאד), ואולי יעלה בידם לגלות את מצבת קבורתו של רכי משה חיים לצאטאי, שלא נודעת עד היום הזה.

מְכַלֵּי אֵל כָּרִי

(הד העתונות)

כלפי פנים

חברת, מגני הנישה לנו בגליונה, קול אמירי ציון (תל-אביב, כינ אב, ש. ז) צירועלים נוסף מפנקס האימים, המספר על עטויי אחים, נאמני התקומה העברית והיבנות, ברוסיה הסובייטית. מרי פעם בפעם מועפים אל פתחיו שרפיההמכאבים האלה, ואנו כאילו התרגלנו לכך. כאילו אין אנו מקשיבים שוב לכשוורתיחועות שטרפים אלה מבאים לנו, ומובנת, מובנת מאד קובלתנו של א. ע. במאמרו, לטרל אמיריני בגליון הגיל:

פעמים הם חפטים און לקול הציוניות הרוסית, העולה ובוקע סבתי-הסחור ורמתי הנירוש. יחר על כן סתברו, שבתונים ירועים רוח חו ס ר צ ו ן להבנת המצב האיום הזה, תארישות כלפי הציוניות הנרדפת סקודה בררך כלל כפסיכולוגית קצרת החישן מעין, רחוק מהעין רחוק מהלכי, אבל יש ותמצא אדישים-לחיאבון מתוך בערות פלילית, היא המביאה לידי תוסר ענין בחקירת המצב האמתי - עד כמה שהוכר והא בגר האפשרות ברוסיה הסובייטית.

הה, יודעים ומכירים את יפה את, האדישים-לחיאבון אלה, היושבים כחזכנו, ומהם גם על גבינו, כאין מתירי, את אלה אשר שפתוחיהם הפופנה מור על אמת ושלוט, על תופש הרעפת, הממללים ראמות נוד אלמות ואנרוף; אולם כה בשעה ימלאו פיהם מים לשמע ההתפללות האיומה והבלתי-סומקת שמתעללים באחים שומרי נחלת התקומה העברית בירכתי צפון, אין זאת, כי לגבי ידם אחים עברים, בשרט ודמנו, הם מתוך לחיק האנושיות וחסד החופש. יודעים את יפה